

**Oponentský posudek
na doktorskou disertační práci
Sídliště dnes – rizika a příležitosti jejich budoucího vývoje
Mgr. Jany Barvíkové**

Práce byla vypracována na Fakultě sociálních věd University Karlovy v Praze – Institutu sociologických studií v roce 2011.

Školitelem doktorandky byl pan JUDr. Michal Illner.

Aktuálnost zvoleného tématu

Práce se zabývá velmi závažným tématem současného stavu a možného vývoje sídlišť, přičemž na toto téma nahlíží z pozice sociologa. Zabývá se proto především tím, jak jsou sídliště vnímána různými skupinami: odbornou veřejností, uměleckou obcí a jejich současnými i minulými obyvateli.

Splnění cíle vytčeného disertační práci

Cíl práce autorka formuluje na str. 11 takto: „... popsat rozdíly a rozpory ve vnímání a posuzování sídlišť [...] odborníky, umělci a obyvateli sídlišť“ a dále „cílem výzkumné sondy bylo zjistit, jak je největší české sídliště, které je pro laickou i odbornou veřejnost, ale i media, symbolem sad všech sídlištních negativ, vnímáno jako místo k životu těmi, kteří zde vyrůstali a/nebo prožili podstatnou část svého života“. Autorka tedy sama považuje svoji práci za výzkumnou sondu do jediného (byť i největšího) českého sídliště. Takto vymezený cíl práce podle mého názoru bezezbytku splnila. Je škoda, že se práce nepokusila vyvodit z této sondy, například z rozdílů mezi vnímáním sídliště dvěma generacemi jeho obyvatel, závěry pro možný budoucí vývoj, ani obecnější poznatky aplikovatelné pravděpodobně i na další sídliště, což by bylo zajisté přidanou hodnotou práce a snad i podnětem pro širší diskusi.

Zvolená metoda zpracování a zaměření práce

Posloupnost názorů tří odlišných skupin je logickým a vhodným přístupem k verifikaci vstupní teze, že obraz sídliště se může mezi zástupci těchto skupin velmi lišit od obrazu sídlišť „zvenčí“, prezentovaného medii a přebíraného „outsidery“, kteří na sídlištích nebydlí a vlastně o nich nic nevědí (str. 10).

Práce plně využívá dostupné (nemnohé) české odborné literatury s exkursem do zahraniční literatury na předmětné téma. V případě zahraničních autorů převládají texty o sídlištích v západní Evropě; zastoupení autorů popisujících obdobnou problematiku sídlišť v ostatních zemích středovýchodní Evropy je slabší, což lze přičíst skutečnosti, že toto téma není častým předmětem publikovaného výzkumu. Autorka sama konstatuje, že problematika sídlišť na „Západě“ a „Východě“ je velmi odlišná vzhledem k původnímu určení sídlišť v západní Evropě jako sociální bydlení.

Části věnované názorům české odborné veřejnosti a uměleckému ztvárnění sídlišť byly vypracovány formou rešerše s občasnými komentáři. Problémem relativně nejpočetnějších a nejnepřesnějších citovaných českých textů je jejich stáří pohybující se ponejvíce kolem deseti let. Toto stáří je vzhledem ke změnám, jimiž sídliště za ono desetiletí prošla, dosti významné, stejně jako fakt, že debata o sídlištích započatá koncem devadesátých let vlastně ustala. Není tak vůbec zpracováváno téma, jaké změny nastaly či nastávají například v důsledku masové privatizace sídlištních bytů do rukou původních nájemníků. Tomuto tématu se nevěnuje ani autorčina sociologická sonda.

V další části práce autorka prezentuje výsledky vlastního kvalitativního sociologického průzkumu na sídlišti Jižní Město I v Praze. Autorka využila jako vzorek populace okruh svých bývalých spolužáků a jejich rodičů. K metodice sociologického výzkumu se nemohu jako neodborník v této věci vyjadřovat. Domnívám se ale, že nebylo plně využito potenciálu získaných odpovědí k formulaci obecnějších závěrů například k předchozím rešerským názorům odborníků, byť i jen pro sídliště zkoumané průzkumem. Těžiště výroků respondentů se vztahuje spíše k počátkům jejich sídlištního života nežli k tomu, jak vidí změny, ke kterým na sídlišti došlo a dochází. Postrádám také vlastní stanovisko / názor autorky (i ona byla jedním ze spolužáků) například k uvedenému názoru, že klíčovým problémem pro budoucnost sídliště je zajištění fyzické životnosti konstrukcí domů.

Oproti konceptu disertace byla doplněna kapitola věnovaná regeneraci sídlišť. Byla doplněna část o podpoře regenerace sídlišť z fondů EU a informace o programu Zelená úsporám. Autorce se však podle mého názoru nepodařilo integrovat tuto kapitolu do kontextu celé práce. Přitom Jižní Město by bývalo mohlo být vhodným místem pro vyhodnocení zkušeností s dosavadním regeneračním úsilím. Bylo totiž jedním z prvních českých sídlišť, která začala regenerovat panelové domy, bylo ještě před zahájením podpory regenerace ze strany EU pilotním místem testování nástrojů regenerace vyvinutých konsorciem zemí EU (projekt SUREURO) a převážná většina domů na sídlišti byla zprivatizována již před řadou let. Vyhodnocení dosavadních peripetií programů regenerace a jejich důsledků možná i s využitím názorů a poznatků respondentů by tedy bylo bývalo zajisté přínosem.

Po formální stránce považuji práci za srozumitelnou a čtivou. Některé citace a z nich vycházející hodnocení a tvrzení se v práci opakují, což snad lze odůvodnit jejich relevantností v různých kontextech. Proti zvyklostem disertačních prací není uveden námět pro další výzkum, což by zajisté bylo žádoucí.

Výsledky a přínos disertace, nové poznatky obsažené v práci

Práce je sondou do názorů různých skupin na sídliště a do vnímání jejich obrazu těmito skupinami. Potvrzuje závěry starších prací o specifické situaci sídlišť ve středovýchodoevropských zemích a o různosti obrazu sídlišť vnímaného jejich obyvateli, odborníky a medií ovlivňujícími mínění ostatních obyvatel. Přínosem je konstatování, že přes proběhnuvší změny se ani v posledním období vnímání sídlišť reprezentovaných Jižním Městem I nijak nezměnilo.

Přínos práce pro další rozvoj vědního oboru

Nemohu posoudit kvalitu práce z hlediska sociologického. Věcný obsah výsledků sociologické sondy pokládám za věrohodný. Postrádám diskusi o tom, do jaké míry jej lze považovat za obecněji platný (pro další pražská sídliště, pro sídliště ve velkých českých městech, pro česká sídliště obecně ...).

Závěr

Podle mého názoru doktorandka svojí prací v zásadě prokázala svoji schopnost a připravenost k samostatné činnosti v oblasti výzkumu. Disertační práce obsahuje v části 9 původní výsledky vlastního sociologického výzkumu. Předpokládám, že tyto výsledky budou vhodnou formou publikovány v souladu s požadavky na disertační práce.

Práci doporučuji přijmout k obhajobě.

V Praze dne 21. srpna 2011

Prof. ing. arch. Karel Maier, CSc.

